

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет природничо-економічний
Кафедра географії та методики її викладання

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри географії та методики її
викладання

 І. П. Касіяник
26 серпня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОПЕДЕВТИЧНОЇ ГЕОГРАФІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
В 5-6 КЛАСАХ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

за освітньо-професійною програмою Середня освіта (Географія. Історія)

спеціальності 014 Середня освіта (Географія. Історія)

галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

мова навчання: українська

2025-2026 навчальний рік

Розробники програми:

Вадим МЕНДЕРЕЦЬКИЙ, доктор педагогічних наук, професор кафедри географії та методики її викладання;

Ольга МАТУЗ, асистент кафедри географії та методики її викладання

Ухвалено на засіданні кафедри географії та методики її викладання

Протокол № 10 від 26 серпня 2025 року

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми

Станіслав ПРИДЕТКЕВИЧ

ЗМІСТ РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Мета вивчення освітньої компоненти спрямована на розвиток професійної компетентності майбутніх педагогів, необхідної для організації навчання, виховання та розвитку учнів відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» та Державного стандарту базової середньої освіти. Використання знань зазначеної дисципліни сприятиме професійному саморозвитку, самовизначенню і самореалізації майбутніх учителів географії.

2. Обсяг дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни
	денна форма здобуття освіти
Рік навчання	2
Семестр вивчення	4
Кількість кредитів ЄКТС	4
Загальний обсяг годин	120
Кількість годин навчальних занять	40
Лекційні заняття	20
Практичні заняття	20
Лабораторні заняття	-
Самостійна та індивідуальна робота	80
Форма підсумкового контролю	Залік

3. Статус дисципліни – освітня компонента за вибором здобувачів вищої освіти.

4. Передумови для вивчення дисципліни: вивчення професійно-орієнтованих навчальних дисциплін педагогічного, психологічного та методичного циклів та умінь сформованих цими дисциплінами.

5. Очікувані результати навчання з дисципліни

Знати:

- історичні аспекти природничої та географічної освіти на території України та за кордоном;
- зміст природничої освітньої галузі у початкових та 5-6 класах закладах загальної середньої освіти (на пропедевтичному етапі навчання);
- методичні особливості вивчення природничих дисциплін за модельними навчальними програмами: «Я досліджую світ», «Я у світі», «Природознавство», «Природничі науки», «Пізнаємо природу», «Довкілля», програмою «STEM. 5-6 класи (Міжгалузовий інтегрований курс)»;
- зміст інструктивно-методичних рекомендацій щодо викладання навчальних предметів / інтегрованих курсів у закладах ЗЗСО (Природнича освітня галузь);
- сучасні методики і освітні технології для успішного здійснення міжпредметних зв'язків.

Вміти:

- провести характеристику навчальних програм інтегрованих курсів: «Я досліджую світ», «Я у світі», «Природознавство», «Природничі науки», «Пізнаємо природу», «Довкілля», програмою «STEM. 5-6 класи (Міжгалузовий інтегрований курс)»;
- проводити пропедевтичну природничо-наукову та географічну підготовку в закладах загальної середньої освіти.
- організовувати вивчення інтегрованих курсів, добирати і використовувати сучасні та ефективні методики і технології навчання;
- моделювати зміст навчань з природничо-наукових дисциплін відповідно до

обов'язкових результатів навчання;

- застосовувати сучасні методики і технології для формування цілісного об'єктивного природничо-наукового світогляду.

6. Методи навчання:

За джерелом інформації:

- словесні: розповідь, пояснення, бесіда;
- наочні: ілюстрація, демонстрація, самостійне спостереження;
- практичні: вправи, практичні роботи;

За ступенем керування здобувачами вищої освіти:

- навчальна робота під керівництвом викладача;
- самостійна робота з літературними джерелами;
- письмова робота, лабораторна робота;

Методи стимулювання інтересу до навчання:

- навчальні дискусії;
- створення ситуацій пізнавальної новизни;
- створення ситуацій зацікавленості.

Самостійна робота.

Дистанційний метод навчання в інформаційній системі Moodle.

7. Засоби діагностики результатів навчання:

Завдання поточного контролю, бесіда, усне опитування, письмові завдання, завдання модульної контрольної роботи.

8. Програма навчальної дисципліни

Денна форма здобуття освіти

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Разом	у тому числі				
		Лекційні заняття	Практичні заняття	Семінарські заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота
Змістовий модуль 1. Пропедевтика географічної підготовки в закладах загальної середньої освіти						
Тема 1. Сутність та призначення пропедевтичної географічної підготовки. Поняття та сутність пропедевтики в географічній освіті. Пропедевтичний період у шкільній географії. Цілі, завдання та функції пропедевтичної географічної підготовки. Методологічні основи пропедевтичної географічної підготовки. Психолого-педагогічні особливості учнів	8	2	1			5

5–6 класів. Структура та зміст пропедевтичної географічної підготовки. Значення картографічної підготовки на пропедевтичному етапі. Географічні компетентності, що формуються на пропедевтичному етапі. Методи та форми організації пропедевтичного навчання. Пропедевтична географія як фундамент географічного світогляду. Взаємозв'язок пропедевтики з наступними етапами географічної освіти.						
Тема 2. Пропедевтичне формування географічних знань у процесі вивчення інтегрованих курсів у 5–6 класах НУШ. Концептуальні засади НУШ в контексті географічної освіти (компетентнісний підхід, діяльнісний підхід, інтегрований зміст, компетентності вчителя НУШ). Місце пропедевтичного курсу географії в структурі освітньої галузі НУШ (призначення пропедевтичного курсу, змістові лінії курсу). Відповідність пропедевтичного курсу принципам НУШ (орієнтація на дитину, педагогіка партнерства, використання ІКТ, інклюзивність та універсальний дизайн). Психолого-педагогічні особливості навчання географії у 5–6 класах (вікові особливості учнів молодшого підліткового віку, формування просторового мислення, розвиток дослідницьких умінь). Методичні підходи до реалізації пропедевтичного курсу в НУШ. Очікувані результати навчання відповідно до НУШ. Взаємозв'язок пропедевтичного курсу з географією 7 класу. Приклади тематики уроків пропедевтичного курсу в логіці НУШ.	8	2	1			5
Тема 3. Характеристика навчальної програми предмету «Природознавство» 5 клас. Характеристика навчальної програми предмету «Природознавство» 5 класу. Типові навчальні плани для вивчення навчального предмета «Природознавство» в 5 класі.	8	2	1			5

Особливості організації вивчення навчального матеріалу з природознавства. Зміст програми природознавства у 5 класі. Методичні рекомендації щодо викладання «Природознавства» у ЗЗСО.						
Тема 4. Характеристика модельної навчальної програми «Природничі науки. 5-6 класи (інтегрований курс)» (Білик Ж.І., Засекіної Т.М. та ін.). Опис модельної програми «Природничі науки. 5-6 класи». Навчальні програми для вивчення природ-ничих наук в 5-6 класі. Особливості подачі навчального матеріалу в курсі «Природничі науки». Зміст програми природничі науки у 5-6 класах. Методичні рекомендації щодо викладання «Природничих наук» у 5-6 класах.	9	2	2			5
Тема 5. Методичні особливості навчання за модельними навчальними програмами «Пізнаємо природу» (5-6 класи). Мета та завдання курсу «Пізнаємо природу». Місце пропедевтики географії у системі природничої освіти 5-6 класів. Концептуальні принципи формування змісту курсу «Пізнаємо природу». 3. Структура й логіка курсу «Пізнаємо природу», його змістові лінії. Групи компетентностей географічної складової пропедевтичного навчання в 5-6 класах. Вивчення інтегрованого курсу «Пізнаємо природу» в 5-6 класах за модельною навчальною програмою Коршевнік Т. В. Методичні аспекти реалізації змісту географічної пропедевтики у 5-6 класах. Вивчення курсу «Пізнаємо природу» в 5-6 класах за модельними навчальними програмами авторів: Біда Д. Д., та ін; Шаламов Р. В. та ін.; Бобкова О. С. Підручники та посібники з дисципліни «Пізнаємо природу».	8	2	1			5
Тема 6. Методичні особливості навчання за модельною навчальною програмою «Довкілля» (5-6 класи). Вивчення інтегрованого курсу «Довкілля» в 5-6 класах за мод. Навч. програмою Григо-рович О.В. Вивчення інтегрованого курсу «Довкілля» в 5-6 класах за навчальною програмою авторів: Гуз К. Ж., Ільченко В. Р. та ін. Мета та завдання курсу «Довкілля». Особливості дисципліни «Довкілля». Темати та розділи, які вивчаються в 5-му та 6-му класах. Підручники та посібники з дисципліни	8	2	1			5

«Довкілля».						
Тема 7. Навчання за модельною програмою «STEM. 5-6 класи (Міжгалузевий інтегрований курс)». Вивчення інтегрованого курсу «STEM. 5-6 класи (міжгалузевий інтегрований курс)» за модельною навчальною програмою авторів: Бутурліна О.В., Артем'єва О.Є. Мета та завдання курсу «STEM. 5-6 класи (міжгалузевий інтегрований курс)». Особливості дисципліни «STEM. 5-6 класи (міжгалузевий інтегрований курс)». Структура курсу, теми та розділи, які вивчаються в 5-му та 6-му класах.. Навчальні та методичні посібники з дисципліни «STEM. 5-6 класи (міжгалузевий інтегрований курс)». STEM-освіта в ЗЗСО: реалії, перспективи та шляхи ефективного розвитку. Принципи розвитку STEM-освіти.	8	2	1			5
Тема 8. Методичні рекомендації щодо викладання інтегрованих курсів у ЗЗСО (природнича освітня галузь). Головні новації організації навчання природничих предметів у Новій українській школі. Мета навчань дисциплін з природничої освітньої галузі. Компетентнісний потенціал природничої освітньої галузі. Рекомендації щодо оцінювання результатів навчання здобувачів освіти. Модельні навчальні програми з предметів та інтегрованих курсів природничої освітньої галузі.	8	2	1			5
Тема 9. Технології та методи навчання у пропедевтичних інтегрованих курсах 5–6 класів. Сучасні підходи до пропедевтичного вивчення елементів географічних знань в 5–6 класах. Методи навчання в ході пропедевтичної підготовки. Інтерактивні методи навчання. Діяльнісні технології під час пропедевтичної підготовки. Дослідницьке навчання. Проєктні технології. Технології розвитку критичного мислення. Групові та парні форми роботи. Інформаційно-комунікаційні технології пропедевтичного навчання. Ігрові методики. Інтегровані технології у пропедевтичному курсі. Методика добору технологій.	8	2	1			5
Тема 10. Методика формування початкових картографічних умінь у 5–6 класах. Значення картографічних умінь у географічній освіті. Вікові особливості учнів 5–6 класів та їхній вплив на навчання картографії. Зміст початкових картографічних умінь у 5–6	8	2	1			5

класах. Методика формування картографічних умінь. Етапи формування картографічних умінь. Методи і прийоми навчання картографії у 5–6 класах. Типові помилки учнів і способи їх подолання. Оцінювання картографічних умінь.					
Тема 11. Інтеграція пропедевтичної географії з іншими освітніми галузями. Поняття інтеграції в освіті. Місце інтеграції у пропедевтичному курсі географії. Інтеграція пропедевтичної географії з природничою галуззю. Інтеграція з математичною освітньою галуззю. Інтеграція з мовно-літературною галуззю. Інтеграція з громадянською та історичною освітою. Інтеграція з технологічною галуззю та STEM. Інтеграція з інформатичною галуззю. Моделі інтегрованого навчання географії. Приклади інтегрованих уроків для 5–6 класів. Переваги інтегрованого навчання для пропедевтичної географії. Обмеження (ризики) інтеграції.	7		1		6
Тема 12. Організація позакласної та проєктно-дослідницької діяльності у 5–6 класах. Значення позакласної та проєктно-дослідницької діяльності в пропедевтичному курсі навчання. Завдання позакласної діяльності у 5–6 класах за вимогами НУШ. Основні форми позакласної діяльності в 5-6 класах. Проєктно-дослідницька діяльність у 5–6 класах. Приклади проєктів для 5 класу. Функції вчителя під час організації поза-класної та проєктно-дослідницької діяльності у 5–6 класах. Оцінювання результатів позакласної та проєктної діяльності. Міжпредметні зв'язки проєктів та позакласної роботи на пропедевтичному етапі.	6		1		5
Тема 13. Оцінювання навчальних досягнень учнів у пропедевтичному курсі географії. Оцінювання навчальних досягнень у пропедевтичному курсі географії (5–6 класи) як важлива компонента освітнього процесу. Мета та функції оцінювання у пропедевтичному курсі географії. Принципи оцінювання відповідно до НУШ. Особливості оцінювання географічних компетентностей у 5–6 класах. Інструменти формувального оцінювання. Підсумкове оцінювання в 5–6 класах. Критерії оцінювання навчальних досягнень. Оцінювання різних видів діяльності. Самооцінювання	6		1		5

та взаємооцінювання. Оцінювання практичних робіт. Приклади завдань для оцінювання. Поради вчителю щодо ефективного оцінювання.						
Тема 14. Діяльнісний підхід до організації пропедевтичної підготовки у 5–6 класах. Сутність діяльнісного підходу у навчанні. Характеристика діяльнісного навчання. Вікові особливості учнів 5–6 класів і можливості діяльнісного навчання. Напрями реалізації діяльнісного навчання у 5–6 класах. Організаційні форми діяльнісного навчання. Приклади діяльнісних завдань. Роль учителя у діяльнісному навчанні. Оцінювання результатів діяльнісного навчання. Труднощі впровадження діяльнісного навчання та шляхи їх подолання.	6		1			5
Тема 15. Історичні аспекти географічної освіти на території України та за кордоном. Становлення шкільної географії у XVII-XVIII ст. Розвиток шкільної географії у XIX ст. Історія запровадження пропедевтичної географічної підготовки у закладах освіти. Особливості розвитку шкільної географії в Україні. Сучасна шкільна географія в зарубіжних країнах	6		1			5
Тема 16. Географія і природознавство у змісті навчальних планів і програм для шкіл України у «Проекті єдиної школи на Вкраїні» (1917-1919 рр.).	2		1			1
Тема 17. Характеристика навчальної програми предмету «Природознавство» в початковій школі.	2		1			1
Тема 18. Організація вивчення в природничій освітній галузі інтегрованого курсу «Я досліджую світ».	2		1			1
Тема 19. Методичні рекомендації до вивчення курсу «Я у світі» (суспільство-знавство. основи географії, історії, культури та права) в початковій школі.	2		1			1
Разом за змістовим модулем 1	120	20	20	-	-	80
Разом годин	120	20	20	-	-	80

10. Форми поточного та підсумкового контролю.

Форми поточного контролю: Поточний контроль проводиться з метою перевірки рівня підготовки здобувачів вищої освіти за визначеною темою; забезпечення зворотного зв'язку між викладачем та здобувачами вищої освіти, управління навчальною мотивацією здобувачів. Поточний контроль

проводиться у формі усного опитування, письмового контролю, виступів здобувачів при обговоренні теоретичних питань, виконанні практичних завдань, перевірки самостійної роботи.

Форма модульного контролю: модульна контрольна робота.

Форма підсумкового контролю: рейтингова оцінка за результатами поточного контролю, контролю за самостійною роботою та модульної контрольної роботи.

11. Критерії оцінювання результатів навчання

Оцінювання результатів навчання здобувачів здійснюється згідно Положення про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (зі змінами та доповненнями) від 30.01.2021, №11-ОД.

Система оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти базується на принципах систематичності, комплексності, об'єктивності, обґрунтованості, диференційованого підходу. Система оцінювання передбачає активну роботу здобувачів вищої освіти впродовж семестру та отримання ними оцінки за практичні заняття, модульну контрольну роботу, самостійну роботу, екзамен, сума яких складає підсумкову рейтингову оцінку.

11. РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Практичні заняття	МКР	Самостійна робота	Сума
40 балів	30 балів	30 балів	100 балів

Поточний контроль. Максимальний бал оцінки поточної успішності здобувачів вищої освіти на кожному навчальному занятті – 12.

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді „так” чи „ні”. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
	2	Здобувач вищої освіти недостатньо усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так” чи „ні”; може самостійно знайти в підручнику та в інших джерелах інформації відповідь. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
	3	Здобувач вищої освіти намагається аналізувати навчальний матеріал на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі закономірності процесів і явищ; робить спроби виконання репродуктивних завдань; за допомогою викладача виконує прості завдання (за готовим алгоритмом). Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
Середній (репродуктивний)	4	Здобувач вищої освіти володіє початковими знаннями з курсу, здатний виконати методичні завдання й педагогічні задачі за зразком; орієнтується в методичних термінах, поняттях і визначеннях; самостійне опрацювання

		навчального матеріалу з дисципліни викликає значні труднощі. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
	5	Здобувач вищої освіти розуміє суть навчальної дисципліни, може дати визначення понять (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником та іншими джерелами інформації, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; виконує прості завдання й задачі за алгоритмом, але окремі висновки є нелогічними та непослідовними. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
	6	Здобувач вищої освіти розуміє основні положення навчального матеріалу з курсу, може поверхнево аналізувати ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час виконання завдань за алгоритмом, послуговуватися додатковими джерелами. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Достатній (алгоритміч но дієвий)	7	Здобувач вищої освіти правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими поняттями та категоріями, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання; вміє самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію; складати таблиці, схеми та ін. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	8	Знання здобувача вищої освіти досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал; уміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак із окремими неточностями; вміє самостійно працювати, обґрунтувати положення, має достатній рівень сформованих умінь і навичок. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	9	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим матеріалом з курсу, вміє аналізувати й систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття й категорії; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання та задачі; має сформовані типові методичні навички. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Високи й (творчо-профес ійний)	10	Здобувач вищої освіти володіє глибокими і міцними знаннями; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	11	Здобувач вищої освіти володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний самостійно вивчити матеріал; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає

		активну життєву позицію. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	12	Здобувач вищої освіти має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.

Виведення підсумкового рейтингового балу поточного контролю навчальних занять (r_k) здійснюється за формулою:

$$r_k = (0,05 \times r_k^c + 0,4) \times \hat{r}_k,$$

де r_k^c – середня оцінка навчальної діяльності здобувача вищої освіти на навчальних заняттях з навчального (змістового) модуля, тобто частка від ділення суми всіх оцінок на їх кількість (беруться оцінки від 4 до 12, отримані на навчальних заняттях та оцінки, отримані після ліквідації здобувачем вищої освіти поточної заборгованості, а $\hat{r}_k$ – встановлений максимально можливий бал оцінювання результатів навчальної діяльності здобувача вищої освіти за результатами поточного контролю з урахуванням її вагомості.

Академічна доброчесність. Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її не зарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. URL: <https://integrity.kpnu.edu.ua/>

Неформальна та/або інформальна освіта. Визнання К-ПНУ ім. І. Огієнка результатів навчання, здобутих шляхом формальної або інформальної освіти регламентовано «Порядок визнання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (нова редакція)». URL: <https://drive.google.com/file/d/19GCSM3yK496gs8RQJp0mO9FjUJumB4T/view>

У випадку, якщо здобувач освіти отримав знання у неформальній та інформальній освіті, зарахування результатів навчання здійснюється згідно Порядку визнання результатів навчання здобувачів вищої освіти, отриманих шляхом здобуття неформальної/інформальної освіти в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, зокрема, якщо їх тематика відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю).

В неформальній освіті:

- закінчення професійних курсів, семінарів або тренінгів, тематика яких відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю);
- підготовка конкурсної наукової роботи;
- призове місце на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт;
- призове місце на Всеукраїнській студентській олімпіаді.

В інформальній освіті:

- наявність наукової публікації;
- волонтерська діяльність.

Модульна контрольна робота. Мета її написання – виявити рівень теоретичних знань та практичних умінь і навичок здобувачів вищої освіти.

Модульна контрольна робота складається з двох теоретичних питань (кожне оцінюється 10 балами) і одного практичного завдання (10 балів). Робота виконується у письмовій формі. До її написання допускаються всі здобувачі вищої освіти. Позитивну оцінку за МКР не рекомендується покращувати. Невиконання МКР оцінюється 0 балів.

Здобувачі вищої освіти, які за результатами виконання МКР отримали рейтинговий бал менший 60 % від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи, а також ті, що не з'явилися для її виконання або не виконали її завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, ліквідація якої є обов'язковою.

Перше і друге питання (по 10 балів) модульної контрольної роботи оцінюються відповідно до таких критеріїв:

Високий рівень 9-10 б.	Здобувач вищої освіти отримує 9-10 б. за відмінне виконання роботи та відповідей без істотних помилок та неточностей.
Достатній рівень 7-8 б.	Здобувач вищої освіти отримує 7-8 б. якщо робота виконана правильно, але допущені незначні помилки, що істотно не впливають на загальні висновки, щодо пояснення географічних процесів і явищ.
Середній рівень 6 б.	Здобувач вищої освіти отримує 6 б. якщо робота виконана не в повному обсязі, допущені помилки та неточності, відсутні висновки, що вказують на неповне розуміння студентом загальних географічних принципів і понять.
Початковий рівень менше ніж 6 б.	Здобувач вищої освіти отримує менше ніж 6 б. у разі допущення великої кількості помилок, що потребує додаткового опрацювання навчального матеріалу для отримання позитивної оцінки.

Практичне завдання (10 балів) модульної контрольної роботи оцінюються відповідно до таких критеріїв:

Високий рівень 9-10 б.	Здобувач вищої освіти правильно виконав практичне завдання.
Достатній рівень 7-8 б.	Здобувач вищої освіти має окремі неточності при виконанні практичного завдання.
Середній рівень 6 б.	Здобувач вищої освіти не повністю виконав практичне завдання.
Початковий рівень менше ніж 6 б.	Виконання практичного завдання здобувача вищої освіти у цілому вказує на недостатні знання, або здобувач взагалі не виконав завдання.

Узагальнена таблиця оцінювання модульної контрольної роботи (30 балів)

Рівень знань	Бали	Критерії оцінювання
Високий	30-28	Здобувач вищої освіти у відповідях на варіанти МКР

рівень	балів	демонструє глибокі знання, повною мірою володіє матеріалом, що дозволяє виявляти розуміння змісту предмету, його основних положень, категоріального апарату тощо, може обґрунтовувати свої судження, аргументуючи правильну відповідь, логічно та послідовно формулює текст відповідей на поставлені завдання.
Достатній рівень	27-24 балів	Результати відповідей здобувача вищої освіти на варіант МКР відповідають тим самим вимогам, що й для оцінки «відмінно», але при цьому здобувач допускає певні неточності та незначні помилки. Здобувач володіє матеріалом, правильно відповідаючи на поставлені завдання, логічно формулює відповіді, намагаючись аргументувати їх.
Середній рівень	23-18 балів	Відповіді здобувача вищої освіти на варіанти МКР дозволяють виявити знання і розуміння основних положень предмета, певне володіння категоріальним апаратом, проте характеризуються фрагментарністю, відсутністю повноти та аргументованості. Здобувач допускає помилки при відповідях на теоретичні та практичні завдання МКР, не вміє достатньо обґрунтувати свої судження.
Початковий рівень	менше 18 балів	Відповіді здобувача вищої освіти на варіант МКР не виявили знань та розуміння основних положень предмета, що спричинило значну кількість помилок або, взагалі, повну/часткову відсутність відповідей. Здобувач не вміє логічно побудувати відповідь, обґрунтовувати свої судження, плутається у розумінні категоріального апарату тощо.

Передбачене також написання модульної контрольної роботи з використанням платформи для дистанційного навчання Moodle.

Контроль за самостійною роботою відбувається у формі перевірки завдань, які винесені для самостійного опрацювання. Така перевірка може здійснюватися як в усній так і в письмовій формі. Передбачений також контроль за самостійною роботою з використанням платформи для дистанційного навчання Moodle. Максимальна можлива оцінка за самостійну роботу складає 30 балів, мінімум – 18.

Рівень знань	Бали	Критерії оцінювання
Високий рівень	30-28 балів	Здобувач вищої освіти у відповідях демонструє глибокі знання, повною мірою володіє матеріалом, що дозволяє виявляти розуміння змісту предмету, його основних положень, категоріального апарату тощо, може обґрунтовувати свої судження, аргументуючи правильну відповідь, логічно та послідовно формулює текст відповідей на поставлені завдання.
Достатній рівень	27-24 балів	Результати відповідей здобувача вищої освіти відповідають тим самим вимогам, що й для оцінки «відмінно», але при цьому здобувач допускає певні неточності та незначні помилки. Здобувач володіє матеріалом, правильно відповідаючи на поставлені завдання, логічно формулює відповіді, намагаючись аргументувати їх.
Середній рівень	23-18 балів	Відповіді здобувача вищої освіти дозволяють виявити знання і розуміння основних положень предмета, певне володіння категоріальним апаратом, проте характеризуються фрагментарністю, відсутністю повноти та аргументованості. Здобувач допускає помилки при відповідях на поставлені

		питання, не вміє достатньо обґрунтувати свої судження.
Початковий рівень	менше 18 балів	Відповіді здобувача вищої освіти не виявили знань та розуміння основних положень предмета, що спричинило значну кількість помилок або, взагалі, повну/часткову відсутність відповідей. Здобувач не вміє логічно побудувати відповідь, обґрунтовувати свої судження, плутається у розумінні категоріального апарату тощо.

Загальна оцінка за освітній компонент визначається шляхом сумування кількості балів за поточний контроль, модульної контрольної роботи та самостійної роботи.

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти з освітнього компоненту здійснюється відповідно до таблиці:

Таблиця відповідності шкал оцінювання навчальних досягнень

Рейтингова оцінка з кредитного модуля	Оцінка за шкалою ECTS	Екзаменаційна оцінка за національною шкалою
90-100	A (відмінно)	зараховано
82-89	B (дуже добре)	
75-81	C (добре)	
67-74	D (задовільно)	
60-66	E (достатньо)	
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)	незараховано
34 і менше	F (незадовільно з обов'язковим проведенням додаткової роботи щодо вивчення навчального матеріалу кредитного модуля)	

12. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна (за потребою).

Конспект лекцій, плани практичних занять, методичні посібники для проведення практичних занять, методичні рекомендації до самостійної роботи, контрольні завдання (тести) для проведення проміжного модульного контролю, навчальні наочні матеріали, інструменти та обладнання.

Вивчення курсу не потребує спеціального матеріально-технічного та/або інформаційного забезпечення, однак можливе використання телевізора, проектора й ноутбука / персонального комп'ютера для створення та демонстрації презентацій. Передбачається застосування об'єктно-модульного динамічного середовища навчання MOODLE. Можливе використання застосунків для проведення онлайн-відеоконференцій.

12. Рекомендована література

Основна література

1. Державний стандарт базової середньої освіти : затв. постановою Каб. Міністрів України від 30.09.2020 р. № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-п> (дата звернення: 10.03.2026).
2. Нова українська школа : концептуал. засади реформування серед. шк. : затв. рішенням Колегії МОН України 27.10.2016 р. Київ, 2016. 40 с.

3. Svir N. V. Науково-педагогічний проєкт «Інтелект України»: особливості викладання географії у 9 класі // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. 2021. Вип. 32. С. 64–71. DOI: <https://doi.org/10.26565/2075-1893-2020-32-07>.
4. Svir N. V. Змістові особливості викладання географії у науково-педагогічному проєкті «Інтелект України» // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. 2018. Вип. 28. С. 68–73.
5. Методика навчання географії. Мендерецький В. В., Касіяник І. П., Гарбар В. В., Матуз О. В. Навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2025. 303 с.
6. Методика навчання географії в закладах освіти: навчально-методичний посібник [Електронний ресурс] / Мендерецький В. В., Касіяник І. П., Гарбар В. В., Матуз О. В. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2025. 326 с.
7. Касіяник І. П., Мендерецький В. В., Мисько В. З. Методика навчання географії (теоретичний аспект). Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2020. 234 с.
8. Мендерецький В. В. Розвиток природознавчої компетентності учнів під час вивчення інтегрованого курсу «Пізнаємо природу» у 5-6 класах Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів: у 3-х томах. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. Вип. 21. Т. 2. С. 55-59.
9. Мендерецький В. В. Опанування основами географічних знань під час вивчення природознавства у 5 класі сучасної школи. Збірник наукових праць КПНУ ім. Івана Огієнка. Серія педагогічна. К-ПНУ ім. Івана Огієнка, 2020. Вип. 26. С. 67-72.
10. Мендерецький В. В., Недільська У. І, Придеткевич С.С., Матвійчук Б. В. Реалізація можливостей сучасних дидактичних концепцій при формуванні природничо-наукової компетентності здобувачів знань в умовах STEM-освіти / Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія педагогічна. Кам'янець-Подільський: К-ПНУ імені Івана Огієнка, 2021. Вип. 27. С. 48-54.
11. Засекіна Т.М. Інтеграція в шкільній природничій освіті: теорія і практика монографія. Київ: Педагогічна думка, 2020. 400 с.
12. Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів / інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2025/2026 навчальному році
Природнича освітня галузь.
<chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://osvita.ua/doc/files/news/930/93000/Pryrodnychi.pdf>
13. Типова освітня програма для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України №235 від 19.02. 2021 р.
14. Модельна навчальна програма «Пізнаємо природу». 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Біда Д.Д., Гільберг Т.Г., Колісник Я.І.) <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Prirod.osv.galuz/Pizn.pryr.5-6-kl.Bida.ta.in.14.07.pdf>
15. Модельна навчальна програма «Пізнаємо природу». 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Коршевніук Т.В.) <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Prirod.osv.galuz/Pizn.pryr.5-6-kl.Korshevnyuk.14.07.pdf>
16. Модельна навчальна програма «Пізнаємо природу. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Шаламов Р.В., Каліберда М.С., Григорович О.В., Фіцайло С.С.)

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Prirod.osv.galuz/Pizn.pryr.5-6-kl.Shalamov.ta.in.14.07.pdf>

17. Модельна навчальна програма «Пізнаємо природу. 5–6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Бобкова О. С.). <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Prirod.osv.galuz/Pizna.pryrodu.5-6.kl.intehr.kurs.Bobkova.17.12.pdf>

18. Модельна навчальна програма «Природничі науки. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Білик Ж.І., Засекіна Т.М., Лашевська Г.А., Яценко В.С.). <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Prirod.osv.galuz/Pryrod.nauky.5-6-kl.Bilyk.ta.in.14.07.pdf>

19. Модельна навчальна програма «Довкілля. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Григорович О.В.). <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Prirod.osv.galuz/Dovkilliya.5-6%20kl.intehr.kurs-Hryhorovych.17.12.pdf> 6. <http://www.alleng.ru/edu/geogr.htm>

20. Lambert, D., & Jones, M. (Eds.). (2018). *Debates in Geography Education* (2nd ed.). Routledge.

21. Varotto, M. (2025). *Il primo libro di geografia*. Einaudi.

Додаткова література

22. Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2025/2026 навчальному році. Природнича освітня галузь.

<chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://osvita.ua/doc/files/news/930/93000/Pryrodnychi.pdf>

23. Концепція розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти): схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 05 серп. 2020 р. № 960-р. Урядовий портал : єдиний веб-портал органів виконавчої влади України.

24. Природознавство. 5 клас. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів (авт. Т. Г. Гільберг, І. П. Крячко, Т. В. Сак, Н. В. Бескова, С. С. Фіцайло). затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804. <https://osvita.ua/school/program/program-5-9/56136/>

25. Методичні рекомендації щодо викладання предмета „Географія” у 2025/2026 навчальному році. https://znayshov.com/News/Details/metodychni_rekomendatsii_shchodo_vykladannia_predmeta_heohrafiia_u_2023_2024_navchalnomu_rotsi

26. Кобернік С. Г., Коваленко Р. Р., Скуратович О. Я. Методика навчання географії в загальноосвітніх навчальних закладах: навчально-методичний посібник; За редакцією С. Г. Коберніка. Навч. книга, 2017. 319 с.

27. Лаврук М. М. Методика навчання географії: практична і самостійна робота студентів: навчально-методичний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 136 с.

28. Концепція географічної освіти в основній школі /Інститут педагогіки НАПН України /за заг. ред.: О.М. Топузов, О.Ф. Надтока, Л.П. Вішнікіна, та ін. К.: Педагогічна думка, 2017. 30 с.

29. Гриньова М., Сорокіна Г. Природничі дисципліни в реаліях сучасної освіти. Директор шк., ліцею, гімназії. 2017. № 5/6. С. 94-100.

30. Грубінко В. В. Парадигма системно-функціонального підходу при формуванні змісту та викладанні навчальних дисциплін спеціальності «Природничі науки». Тернопіль, 2020. С. 204-210.

31. Довгань Г. Д. Географія. Методичний посібник для онлайн- та офлайн-навчання. 6-11 класи. Харків : Вид-во «Ранок», 2020. 64 с.
32. Назаренко Т. Г. Методика навчання географії України в загальноосвітніх навчальних закладах (особливості навчання). Х.: ВГ «Основа», 2017. 112 с.
33. Викладання географії в умовах впровадження Державного стандарту базової та повної освіти. Методика навчання географії. Навчальна програма . МОН України. К., 2019. 126 с.
34. Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Природничі науки)»: МОН України. Полтава, 2020.
35. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Науково-метод. Посібник / За редакцією О. І. Пироженко. К.: Видавництво А.С.К., 2017. 192 с.
36. Самойленко В. М. Навчання географії: Понятійно-термінологічний словник (з грифом МОН України) / В. М. Самойленко, Я. Б. Олійник, Л. П. Вішнікіна, К.: Ніка-Центр, 2017.
37. Самойленко В.М. Викладання дидактики географії : Навчальний посібник. К.: ДП "Прінт Сервіс", 2017. 240 с.
38. Слюта А. М. Методика навчання географії. Навчально-методичний посібник для студентів ЗВО спеціальності 014 Середня освіта (Географія). Чернігів: Десна Поліграф, 2021. 248 с.

Інформаційні ресурси

<i>Інтернет-джерела з можливостями проведення неформальної/інформальної освіти</i>	
Prometheus. Найбільша українська освітня платформа масових відкритих онлайн-курсів	URL://prometheus.org.ua/
EdEra. Українська студія онлайн освіти. Команда платформи створює онлайн-курси, спецпроекти, інтерактивні підручники та освітні блоги	URL://ed-era.com
На урок. Методичні матеріали для вчителя, статті, онлайн-навчання, конкурси	URL://naurok.com.ua/webinar
Педрада. Організація навчання і підвищення кваліфікації	URL://pedrada.ippo.com.ua
Всеосвіта. Безплатна платформа для підвищення кваліфікації вчителів	URL://vseosvita.ua
Coursera. Освітня платформа	URL://www.coursera.org/
Нова українська школа Освітня платформа	URL://nus.org.ua
Освіторія Освітня платформа	URL://osvitoria.media
<i>Інтернет-джерела для пізнавальних освітніх цілей</i>	
Географія. Мислення, що змінює світ	URL://www.geograf.com.ua
Для географа	URL://compas.ucoz.com
Пізнавальний сайт географія	http://geoknigi.com/book.php